

КЕУОНИ КА НÆ УАРЗА, Е ЕСКЕ БА АГИРИДДÆР НÆ БАУАРЗДЗÆНÆЙ!..

Рабиндранат ТАГОР (1861-1941), индийаг разагъди лæг: «Кæцифæнди адæмихатт дæр гъæуама æ зунди цирагъ хуссун ма уадза – цæмæй иннæ адæмихæттити хæццæ еумæ рохс кæна дуйне. Æнамонд æнцæ, цирагъ кæмæ нæййес, еци адæм, фал мин хатти æнамонддæр ба 'нцæ, рохс кæмæ адтæй, фал æй кæмæн байстонцæ, кенæ ба 'й æхуæдæг æвæгæсæй ка ниууагъта, еци адæм...»

АХСГИАГ ГЪУДДАГ

«УÆЛАХЕЗИ ПОЕЗД» – ЦÆГАТ ИРИСТОНИ

Нур цалдæр анзей дæргъи Цæгат Иристонмæ иссæуы Устур Фидибæстон тугъди цæугæ музей «Уæлахези поезд». Уотæ аци анз дæр бабæй æрæги нæ республици цæргутæ æма цуазгутæ «Уæлахези поезд»-бæл хъæбæр цитгинæй исæмбалдæнцæ. Беслæни æфсæнвæндаги станций 15 æма 16 мартый ами еци цæугæ музей фæцæй, 17 мартыйи ба ра-раст æй Мæздæгмæ.

Уой фæдбæл Беслæни арæст мадзали архайгутæ зæрдиагæй арфитæ ракодтонцæ, аци ахсгиаг гъуддаг ка исаразта, уонæн. Сæ загъдмæ гæсгæ, тугъдон хабæрттæ æма цаутæ зæрдæбæл дарун, цитгин сæ кæнун, ирæзгæ фæлтæрти патриотон гъомбæлади кустмæ нæ республики алли райони æма гъæути дæр гъæуама лæмбунæг цæстдæрд уа.

«Уæлахези поезд» æй дуйней фиццаг уæхæн цæугæ музей. Арæст æрцудæй Устур Фидибæстон тугъди историй бундорбæл. Экспозицити æвдист цæунцæ тугъдон æнзти хецæн хабæрттæ æма цаутæ.

Уæлахези историон поезд арæст æй дууадæс вагономæй, дæс æма дуинсæй видеопроекти си, уотемæй.

Еци минкый видеоравдистити цæмæдесæй фæуинæн ес советон тугъдонти æскъуæлхтдзийнæдтæбæл дзорæг æвдесæнтæ.

«Уæлахези поезд» ка бабæрæг кодта, еци дзиллæй – уонæн ба сæ фулдæр æригæнттæ адтæнцæ – бæлвурддæрæй баруагæс уй, тугъди рæстæг немуцаг-фашистон æрбалæборгуги нимæ æма æнæгъæнæ дуйне, уæлдайдæр ба европæйаг пæддзахæдти цæрæг адæмти германнаг нацизми æверхъаудзийнæдæй фæйервæзун кæнунуи сæрбæлтау тохи советон адæми хъиамæт цæйбæрцæбæл агъазиу адтæй, цæйбæрцæбæл æгæрон зинтæ æма фудæбæнттæ æвзурстонцæ нæлгоймагæй æма силгоймагæй, хестæрæй æма кæстæрæй. «Уæлахези поезд» ма исхонæн ес науко дæр, уомæн æма аци гъуддаг æнæ науко цæстингасæй æма æртасæн кустæй исаразæн æнцон нæ адтæйдæ.

Диггорæ

Цæун райдæдта 1993 анзи мартый

0+

№9 (881) 2023 анзи 18 мартый – кæрдæгæзмæлæни мæйæ

Аргъ 1 туман

ЦÆРÆ АЕМА ЗÆРДИРАЙ УО, НÆ КУРУХОН АНСУВÆР!..

Сæдæ анзей размæ (1923 анзи 13 мартый) дуйней рохс фæуидта газет «Рæстдзинад».

Фæндараст, «Рæстдзинад»! Фæцæуыс ныр махæй, Фæхæссъис нæ хъæутæм нæ сагъæс, нæ мæт. Нæ хæххон адæмæн, – фæллойи адæмæн, – Кæронæй-кæронмæ нæ бæстыл фæхæст.

Æркæс ын йæ цардмæ, æркæс ын йæ низтæм, Æркæс ын йæ тыхстмæ хæрзарæхст лæггау. Йæ царды фыдбонтæ, йæ низы рыстытæ Нæ бæстæй дæ кастæй фæлидзæнт фынау.

Аци æмдзæвгæ мухургонд æрцудæй газети фиццаг номери. Æма си ци фæдзæхститæ ес, уони сæдæ анзей дæргъи æ редакций коллективи фæлтæртæ сæ исфæлдистадон хъазаутæй æнтæстгинæй æнхæст кодтонцæ æма нерæнгæ дæр æнхæст кæнунцæ.

Уобæл дæргъвæтийнæй нæ дзордзинан, уомæн æма уотемæй дæр хабæрттæ хуарз зундгонд æнцæ, нæ дзиллæн.

Газет «Рæстдзинад»-и редакций коллектив сæ юбилейи фæдбæл райста берæ зæрдтагон арфитæ. Нифсдæттæг арфитæ син ракодтонцæ Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меняйло, Парламенти Сæрдар Тускъати Таймораз, республици Сæргълæууæг æма Хецауади Администраций разамонæг Гобети Ибрагим, Уæрæсей Федералон Æмбурди Федераций Совети иуонг Мамсурати Таймораз, дзиллон хабархæссæг фæрæзнити æма мухури гъуддæгуги фæдбæл Комитети сæрдар Фидарати Юри æма æндæр бæрнон косгутæ...

Уони арфити хæццæ æмзæрдæ уогæй, газет «Рæстдзинад»-и редакций нури коллективæн мах дæр, газет «Дигори» редакций косгутæ, уой ма зæгъуйнаг ан, цæмæй нифсхаст уонцæ, сæ газети кадæ æма намус агъазиудæр кæнун син куд æнтæса!..

Нæ газети абониккон номери ба мухур кæнæн «Рæстдзинад»-и сæдæанзон юбилейи фæдбæл хецæн æрмæгугтæ (3-7-аг фæрстæбæл).

Мæздæги райони сæнæфсери куст рапарахат кæнуни нисанеуæгæй дехгонд æрцæудзæнæй 100 миллион соми. Фарæ Комарови гъæуæрон дæс æма инсæй гектарей фæзуати сагъд æрцудæй сæнæфсери немугаг сорт «Монарх». Нур ба æ фæзуат дæс хатти фуддæргонд æрцæудзæнæй.

ГЪУДДАГÆЙ БÆРНОН ДÆ, УÆД ИБÆЛ ДЗУАПП ДÆТТУНГЪОН ДÆР УО!..

Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньило ци алликъуæреуон аппаратон æмбурд исаразта, уоми дзубанди цудæй, уой размæ къуæрей кусты бæрæггæнæнтæ циуавæр рауадæнцæ, уой фæдбæл, нисангонд æрцудæнцæ хæстæгдæр рæстæгмæ æнæмæнгæ исаразуйнаг фарстатæ.

Нæ республикæйæвгъуд къуæрей зингисервæзти цаутæ ке исæхид æнцæ, уой фæдбæл адтæй æ радзубанди Хецауади Сæрдари хуæдæйивæг Томайи Ирбегæн. Æнæнгæлæги уавæрти министради цæгатирстойнаг сæйраг управлений игъосункæнуинагмæ гæсгæ, æртиндæс æма æртинсæй рауæнеми ци зингисервæзтитæ 'рцудæй, етæ цубур рæстæгмæ еуварсонд æрцудæнцæ. Дигори æма Мæздæги райони бацæттæ кодтонцæ зингисервæзтити нихмæ архайуни сæрмагонд фæткæ.

Сергей Меньило райони разамонгутæн бафæдзæхста æнæнгæлæги уавæрти министради сæйраг управлений специалитти хæццæ цæрæнбунæтти зингисервæзтитæ ма 'руадзуйни туххæй куст фæййæхæдгæдæр кæнун, уой

туххæй еугур гъæугæ мадзæлттæ дæр афойнадæбæл æнхæст кæнун. Æ фæдзæхст адтæй:

– Уæ равналæнтæ еума хатт исбæлвурд кæнетæ, уæ бон куд уа зингисервæзтити нихмæ уайтæк-

кон сагъæссаг фарстатæй еу æй, гъæуонхæдзардон нисанеуæги зæнхитæй куд пайдагонд цæуы, е. Бунæттон хецаудзийнади разамонгутæ сæ фуддæр хæттити уæхæн зæнхи хæйттæ хаццони

Сергей МЕНЬИЛО:
«Абони ци фарстатæбæл æрдзубанди кодтан, уонæн сæ еугуремæн дæр ес ахсгаг социалон-экономикон ахедундзийнадæ, уомæ гæсгæ ба сæ æнхæст кæнунмæ уæлдай æргом æздахун гъæуы. Циуавæрдæр цæлхдорæ æма нæхъæртондзийнадæтæ си ке фудæй фæззинна, еци бæрнон адæймæгутæ ба, баруагæс уи уæд, æфхуæрд байафдзæнæнцæ!..»

кæдæр рæвдзæй архайун, уотæ. Ахиддæр зингисервæзт æрцæуы адæймаги фудæй. Фуддæр дзоретæ адæми хæццæ, амонетæ син, æрдзи хе куд дарун гъæуы, уой фæдбæл. Фæдздзоретæ бархеуонтæмæ, æхсæнадон организацитæмæ, дзиллон хабархæссæг фæрæзнитæмæ, уæ размæ балæууæнтæ, сæ равгитæ æма гæнæнти æмбæрцæ уин агъазгæнæг уæнтæ.

Нæ республикæйæ абони агъазинаудæр социалон æма экономи-

раттунцæ, сæ аргъ ци æй, уомæй берæ ниллæгдæр фæддонтæбæл. Æма еци агъазинау фæзуæттæ ке къохти бафтуйунцæ, етæ ба сæ дæсгай хæттити фуддæр фæддонтæбæл хаццони дæттунцæ. Уæхæн миутæ къæбæр устур зæран хæссунцæ кустадæн, фæлхасгæнæгæн, бунæттон бюджетæн. Республикæйæ Сæргълæууæг аци фарстатæ дзоргæй, Хецауади Сæрдари фиццаг хуæдæйивæг **ÆГЪУЗАРТИ МУРАТÆН** байхæс кодта:

АБОНИ НИН ХУАРЗÆЙ ЦИ БАНТÆСА, Е ИСОНИБОНИ ДÆР ХУАРЗ УОДЗÆНÆЙ!..

ДЕНТÆСТГИН ЦÆМÆЙ УАЙ, УОБÆЛ АРХАЙУН ГЪÆУЙ!..

Евгъуд цуппæрæни нæ республикæйæ Парламенти Советæн ци кезуй æмбурд адтæй, уоми ци фарстатæмæ 'рæстæнцæ, уонæн сæ ахсгагдæртæй еу адтæй, 2021-2025 анзи нæ национ-культурон ирæзти Цæгат Иристони Паддзахадон программæ куд æнхæстгонд цæуы, уой туххæй. Национ политикæ æма æндагон бастдзийнæдти министради министр Бæгъиати Алан куд фегъосун кодта, уотемæй амунд Программæ исаразуйни хъæппæресравдиста республикæйæ раздæри Сæргълæууæг Битарти Вячеслав. 2018-2020 æнзти æнхæстгонд цудæй Программæн ес дууæ дæлпрограмми: «Национ-культурон традицитæ багъæуай кæнун» æма «Ирон æвзаг багъæуай кæнун æма 'й парахат кæнун». 2022 анзи етæ куд æнхæстгонд цудæнцæ, уой фæдбæл Бæгъиай-фурт æ радзубандий æрхаста бæлвурд дæнцитæ.

Парламенти Сæрдари Тускъати Таймораз æ радзубандий æргом раздахта, нæ маддæлон æвзаг багъæуай кæнун æма æ идарддæри райрæзти сæрбæлтау æнæмæнгæ ойаразуйнаг

фарстатæмæ æма профилон министрадæн, æндæр бæрнон ведомствитæн бафæдзæхста нæ маддæлон æвзаги ахургæнгути цæттæгæнæг уæлдæр ахургæнæндони хæццæ бастдзийнæдтæ фенгондæр кæнун.

Совети æмбурди ма байгъустонцæ «Республикæйæ Цæгат Иристон-Аланий фæзуатбæл национ проект «Культурæ» куд æнхæстгонд цæуы», уой фæдбæл республикæйæ культури министр Галазти Эдуарди игъосункæнуинагмæ. Е куд загъта, уотемæй 2019-2024 æнзти республикæйæ æнхæстгонд цæунцæ æртæ национ проекти: «Культурон фæзуат», «Исфæлдистадон адæймæгутæ» æма «Нимæдзон технологити культурæ». Уотемæй 2019 анзæй 2023 анзи уæнгæ республикæйæ фæззиндтæй кенæ райарæзт æрцудæй культури 28 объект. Министр ма фегъосун кодта, хæстæгдæр дууæ анæмæ арæзт ци гъæуама 'рцæуа, уой дæр.

Доклади фæдбæл Тускъати Таймораз дæр загъта æ гъуди:

– Культурæ хæдзæрттæ арæзт ке цæунцæ,

е æй хуарз, фал сæйраг æй, цæмæй етæ æцæгæйдæр исунцæ культури артдзæстæ, адæм си сæхецæн куд еронцæ уодæнцойнæ.

Дзубанди ци фарстатæбæл фарстатæбæл цудæй, етæ ахсгаг ке 'нцæ, е лæдæрд æй. Фал нин уотæ лæдæрд гъæуама уа е дæр, æма сæ райаразунбæл ба æновудæй архайун гъæуы. Кенæ ба нæбæл æрцæудзæнæй нæ фидтæлтикон æмбесонди цау: «Цæуы æма цæуы, æнтæст ба ин нæййес!..»

АРАЗУЙНАГ АРАЗГÆ 'Й...

СТУДЕНТТÆ ÆМА СÆ АХУРГÆНГУТÆН УОДЗÆНÆЙ АНКАГ УАВÆРТÆ

Республикæ Хецауади Сæрдари Дзанаити Барис бабæрæг кодта Дзæуæгигъæукаг айивæдти училище æма æрæстæй аци ахургæнæндони уавæртæмæ.

Зундгонд куд æй, уотемæй «Республикæйæ Цæгат Иристон-Аланий ирæзт»-и республикон паддзахадон программæмæ гæсгæ айивæдти училищæй исцалцæг кодтонцæ дууæуæладзугон бæстихай. Уоми нуртæккæ ахуртæ арæзт цæунцæ, училищæмæ бацæун ке фæндуй, еци фæсæвæдæн. Ахургæнæндони исæвардтонцæ нæуæг ефтонгæртæ, региони бюджетæй училище райста фараст миллион соми. Исфæлгонц си кодтонцæ коммуналон хайадæ æма ахургæнæн аудиторитæ.

Училищæй директор **Хетæгати Аслани** дзубандимæ гæсгæ, нуртæккæ къæбæр ахсгаг æй сæйраг бæстихаймæ базелуни фарста. Арæзт æрцудæй 1914 анзи, бахастонцæ æй культурон бунтæмæ. Æмдзæрæн, æрмадзитæ æма буфет кæми уодзæнæй, уæхæн хецæн нæуæг бæстихай дæр гъæуы исаразун. Дзанаити Барис æрæстæй, уонæн дехгонд фæзуатмæ, æй училищæй бæстихайи.

Нуртæккæ Цæгат Иристон æма синхæг республикæйæй училищæй ахур кæнунцæ 167 лæхъуæн æма кизги. Уонæй дæс æма дууинсæй къæбæр тухсунцæ, æмдзæрæн си ке нæййес, уомæй.

Ахургæнгутæ æма ахурдзаути хæццæ дзубанди кæнгæй, Дзанаити-фурт загъта:

– Аци анз училищæбæл исæнхæст уодзæнæй дæс æма дууинсæй анзи. Е æхцæуæн цау æй, никки æхцæуæндæр ба е æй, æма ами ахур кæнун ке фæндуй, уони нимæдзæ еудадзугдæр ке ирæзуй. Уомæ гæсгæ ба æ уавæртæмæ гъæуама гъæугæ æргом æздæхт цæуа. Историон бæстихайи бундорон райарæзти фарста исбæлвурд кæнун мин байхæс кодта нæ республикæйæ Сæргълæууæг **Сергей Меньило**. Училищæй бæстихай æнхæстæй исбæрæг кæнуни фæсте исцæттæ кæндзинан проектон-хæртти гæгъæдитæ. Еузагъдæй, байархайдзинан, цæмæй аци ахургæнæндони ка косуй æма ахур кæнуй, уонæн уа нуриккон домæнтæмæ гæсгæ равналæнтæ.

Хуцаубони, 19 марты Уæрæсей бæрæггонд цæудзæнæй цардиуаги лæггæдти къабази æма цæрæнуатон-коммуналон хæдзарæди косгити Бон. Арфæ син кæнгæн сæ профессионалон бæрæгбони фæдбæл!..

АДТÆЙ Æ ТОХ АДÆМИ СÆРБÆЛТАУ

БОГАТТИ Умар
(1919-1978),
финсæг

Иристони нæуæг, социалистон аййевадæн бундорæвæргутæй æма æ аразгутæй еу адтæй Къосирати Сæрмæт. Рæстæгæй нимайгæй берæ нæ рацардæй. Аллибони агъазиау практикон кустæй æй нæ райедалдæй, куд литературон критик, уотæ ирон литератури фарстатæбæл лæмбунæг æрсагъæс кæнунмæ, куд искурдиадæгин финсæг, уотæ æ рæсугъд исфæлдистадон фæндитæ исæнхæст кæнунмæ. Фал ибæл уæхæн бон некæд искодта æма зæрдигæй ма архайа ирон аййевадæ, ирон литературæ, ирон культурæ райрæзун кæнунбæл. Уомæн æма сæ нимадта нæуæг царди арæзтади ахсгиаг мадзæлттæбæл.

Къосирати Сæрмæт адтæй æ доги раззагдæр адæймæгутæй еу. Е райгурдæй 1900 анзи Уæллагкоми Дунти гъæуи. Æ фидæ Урусби адтæй æрздæй зундгин адæймаг. Е лæдæрдтæй рæстæги уолæфт. Нæуæг догæ ахурдзийнадæ ке домдта, уой Урусби хуарз балæдæрдтæй æма Дунтæмæ æрбахудта ахургæнæг. Дзæбæх цæрæг адтæй, хæдзарæ дæр ин устур адтæй æма си исаразта скъола. Уоми ахур кодта дæс биццеуи, сæ хæццæ Сæрмæт æма е 'нсувæр Геуæрги дæр. Урусби фæстæдæр скъола балæвар кодта гъæуи цæргутæн, æхуæдæг æ бийнонти хæццæ фæллыгдæй Дзæуæги гъæумæ æма уоми æрцардæй.

Сæрмæти ахур кæнунмæ равардтонцæ Дзæуæги гъæуи реалон училищемæ. Биццеуи зæрдæ рох кодта ахурмæ. Сауæнгæ еци æнзти бæрæг кæнун райдæдта æ уодигæдæ – гъæуама адæмæн ести хуардзийнадæ ракодтайдæ. 1912 анзи фæсте Уæрæсей

райдæдта нæуæг революцион æзмæлд. Большевикти парти Уæрæсей пролетариати æнæгурухæй разæнгард кодта социалистон революцимæ, паддзæхи гæнах ниддæрæн кæнунмæ, нæуæг цард аразунæн, бундор æрæвæрунмæ. 1917 анзи гæлст æрцудæй паддзæх. Фæууæлахæз æй Цитгин Октябри революци. Коммунистон парти, революцион пролетариати размæ истори æрæвæрдта нæуæг ихæстæ.

Сæрмæт фæдарæй æрлæудтæй, революций сæрбæлнтау нæуæг цард аразунмæ. Сæрмæт куста партий обкоми. Фал берæ рæстæг нæ бакуста. Нæуæг цард аразунæн гъудæй ахургонд адæм. Ирон фæсæвæд ахур кæнунмæ цудæнцæ бæсти устур сахартæмæ. Рандæй Мæскупæ Сæрмæт дæр, ахур кæнун райдæдта журналистики институти. Мæскуп æрæмбурд кодта æ алфамбулай ирон студентти æма исаразта литературон къуар «Зæу». Къуарæн размунд дæр æхуæдæг лæвардта.

Знæгтæ дæрæнгонд æрцудæнцæ. Адæм бавналдтонцæ нæуæг цард аразунмæ. Сæрмæт куста партий обкоми. Фал берæ рæстæг нæ бакуста. Нæуæг цард аразунæн гъудæй ахургонд адæм. Ирон фæсæвæд ахур кæнунмæ цудæнцæ бæсти устур сахартæмæ. Рандæй Мæскупæ Сæрмæт дæр, ахур кæнун райдæдта журналистики институти. Мæскуп æрæмбурд кодта æ алфамбулай ирон студентти æма исаразта литературон къуар «Зæу». Къуарæн размунд дæр æхуæдæг лæвардта. Сæрмæти исарæзт къуар бакодта зингæ куст, е рауагъта киунугæ «Зиу». Мухургонд си æрцудæнцæ къуари иуонги уадзимистæ.

1925 анзи Сæрмæт каст фæцæй институт. Е тагд кодта Иристонмæ, уоми гъудæнцæ æ зонундзийнадтæ, æ хъауритæ. Уайтæкки дæр нисангонд æрцудæй газет «Рæстдзинад»-и редакторæй. Еци рæстæг Сæрмæт райдæдта агъазиау куст кæнун ирон литературæ райрæзун кæнунбæл, ирон адæми æхсæнæй журналисттæ исгъомбæл кæнунбæл. Редакцимæ хунд цудæнцæ искурдиадæгин уацхæсгутæ. Сæрмæтмæ адтæй дессаги æн-

къарæн – е фиццаг уадзимисæй дæр базудтайдæ адæймаги искурдиадæ. Уотæ рауадæй Хъамбердиати Мисости гъуддæг дæр: æригон лæхъуæн редакцимæ æ фиццаг æмдзæвгæ ку æрбахаста, уæд æй тæккæ фиццаг бакастæй Сæрмæт æма е 'мбæлттæн загъта: «Мæнмæ гæсгæ нæмæ æрбацудæй дессаги искурдиадæгин поэт». Æма нæ фæррæдудæй. Сæрмæт нифс лæвардта æригон литератортæн. Æма айдагъ цæстуарзон дзубандитæй нæ, фал аллихузи дæр. 1926 анзи газет «Рæстдзинад»-и фæезиндтæй фиццаг литературон фарс. Мухургонд си цудæнцæ Сæрмæтæн æхе статьятæ дæр. Е дзурдта финсгутæмæ, цæмæй етæ се 'сфæлдистади архайуонцæ, бæллонцæ социалистон арæзтади агъазиау ихæстæ æнхæстгæнгути рæнгити домбайæй лæуунмæ.

Уæлдæр мах дзурдтан Хъамбердиати Мисости туххæй. Поэт æ киунугæ «Цин»-и иссирдта æ ахургæнæги ном, «Дæуæн, Сæрмæт», уотæ 'й райдæдта. Къосирати Сæрмæт берæ хъауритæ равардта, нæуæг ирон литературон журнал «Мах дуг» исаразунæн. Æ фиццаг редактор æхуæдæг адтæй. Уой алфамбулай æрбалæудтæнцæ искурдиадæгин фæсæвæд – Мамсурати Дæбе, Епхити Тæтæри, Боцити Барон, Фæрнион Къоста, Хъайтухъти Геор, Ардасенти Хадзидатæр æма берæ æндæртæ. Е адтæй домбай фæлтæр, гъудæй ин æхе организаци. Æма Советон Цæдеси еугур рауæнти куд адтæй, уотæ Иристони дæр 1934 анзи арæзт æрцудæй финсгуги Цæдес, æ сæргыи Къосирати Сæрмæт, уотемæй. Еци Цæдес е 'хсæнæй раvista æ минæвæрттæ ССР Цæдеси финсгуги фиццаг съездмæ – Сæрмæт, Нигер, Фæрнион Къоста æма Дзести Кудзæги.

Агъазиау куст бакодта Сæрмæт Хетæгкати Къостай литературон бунтæ æрæмбурд кæнунбæл. Цитгин поэти исфæлдистадæ Сæрмæт æрæвæрдта хъæбæр бæрзонд, е имæ кастæй доги цæстæй, бæлвурд бæрæг партион позициæй. Е финста,

сæргæ, социализм аразуни гъуддаги нæ ка хъор кæнуи, уони цæмæй хуæздæр зонæн æма сæ нихмæ æнтæстгиндæрæй тох кæнæн, уомæн нин устур агъаз фæуодзæнæнцæ Къостай зартæ. Къостай æ еугур исфæлдистади хæццæ, æ царди алли фæзелæнти хæццæ дæр Сæрмæт æ зæрдæмæ куд хæстæг райста, е бæрæг æй, поэти туххæй роман финсун ке райдæдта, уомæй дæр. Романæй байзадæй айдагъдæр скъуддзæгтæ, кæронмæ 'й ниффинсун æ къохи нæ бафтудæй. Сæрмæти нæ евдалдæй æхе уадзимистæ финсунмæ. Берæ литературон бунтæ нин нæ ниууагъта финсæг, цалдæр радзурди, скъуддзæгтæ роман «Къуылы цæргæс»-æй. Æ зунд, æ еугур хъауритæ дæр Сæрмæт лæвардта æ уарзон адæмæн, еумæйаг гъуддæгæн. Адæми хъисмæтбæл мæтæ, сæ фæдæнбæл тохи уæзæ æхе ма ка райста, уонæй еу адтæй æнæнцойнæ, зæрдхæлар адæймаг Къосирати Сæрмæт. Е нæ зудта бон, æхсæвæ, нæ зудта фæллад æма æхе уодбæл сагъæс, уотемæй аллибон лæгадæ кодта фæллойнæгæнæг адæмæн. Еци æнæзæрдихудт фæллойнæ ин адтæй цийни, амонди хуасæ, царди нисан æма медес.

1970 анз.

Къосирати Сæрмæт æ рæстæги ци публицистикон уацтæ ниффинста, етæ абони дæр цæмæдесаг æма нæ национ культури райрæзтæн пайдæхæссæг æнцæ. Абони си мухур кæнæн еу уац.

ЦАРД ÆВЗАГÆН НÆ, ФÆЛÆ ÆВЗАГ – ЦАРДÆН

Литературон, Къостайи «цыцыгæнæг» ирон æвзæдзæгтæ здæхт хъуамæ уа ирон литературон æвзæдзæгтæ бындур. Афтæ загъта Цæгат æмæ Хуссар Ирыстоны рухсады кузджыты æмбырд, былты фынк калгæйæ ныр дыккаг хатт «Хурзæрин»-ы рæнхъытæй уый тыххæй дзуры В.Т., афтæ дзурам мах дæр. Хъуамæ сæвзæра ирон литературон æвзæг, кæцыйи руаджы ирон фæллойгæнæг адæм фæхайджын уыдзысты культурæйæ æмæ культурон адæмтимæ æмцыд акæндзысты. Уыцы хъуыддæг гуырысхойаг нæу махæн дæр. Фæлæ В.Т. йæ гæндзæхтæ цæгъды, ирон æвзæдзæгтæ патриот нæ мачи банхъæлæд, зæгъгæ. Æрмæст тох кæны æмæ домы, цæмæй аразæм, кæрæдзи кæй фæрцы æмбарæм, нæ уыцы литературон «цыцыгæнæг» ирон æвзæг. Худы æмæ худинаг кæны Цæгат Ирыстоны хъуыддæджы сæр «дыгурон бадджыты», кæцыйтæ литературон æвзæгыл нымайынц дыгурон æвзæг. В.Т. рæстдзинадæй тæрсгæйæ йæхицæн сæрзилæджы ныхæстæ кæны, уыйедтæмæ афтæ нæ дзурид.

Ирон «цыцыгæнæг» æвзæг æппæты иугæнæг кæй нæ у нырма, уый базонид В.Т. йæ цæрæн бынаты къуымæй Ирыстоны алы хъæутыл куы азæлид æмæ афæлгæсид, уæд. Дыгуры фылдæр хъæуты нырма нæма æмбарынц сыгъ-

дæг ирон ныхас (дзурыны кой та кæнгæ дæр ма кæн!) Уымæ гæсгæ цалымæ ирон газет «Рæстдзинад»-ы дыгурон фыстытæ фæзындысты 1925 азы фæззæг, уæды онг æм иунæг дыгурон дæр нæ фыста. Дыгуры зылд у Цæгат Ирыстоны æртыккаг хай æмæ дзы æрвыстой газетмæ æрмæст ирæттæ æмæ уырыссæгтæ мæй 7-8 пьисмойи. Дыгуры зæхкусæг адæм æппын-дæр нæ кастысты нæдæр ирон газет, нæдæр ирон чыныг. Уый уымæн, æмæ «кæрæдзи æмбарынгæнæг» ирон æвзæг æцæг ахæм нæ уыд дыгурæттæн.

Раст аз цæуы, кæдæй «Рæстдзинад»-ы райдыдтой мыхуыр кæнын дыгурон фыстытæ, æмæ азы дæргы фæзындысты дыгурон уацхæсджытæ, дыгурон кæсджытæ. Фарон нæм иунæг дыгурон уацхæссæг дæр нæ уыд, ацы аз та сты 53. Фарон иу уацхъуыд дæр дыгурон не 'рвыста газетмæ, ныр та æрвыллмæй дыгурон пьисмотæ хæццæ кæнынц 300-350 онг. Фарон газет «Рæстдзинад» æрмæст кæсæндæнтæ æмæ хъæууон æххæсткомтæ истой, абон та ис ахæм дыгурон хъæутæ, æвдисæнæн, зæгъæм: Цыкола, кæцыйи зæхкусджытæ исынц газет «Рæстдзинад» 120-130 номыры, Лескен – 24 номыры æмæ æндæртæ.

Дыгурон фыстытæ чи бакæса газеты, уый, æнæмæнгæй, зивæг нал кæндзæн иронау фыстытæ бакæсынмæ дæр. Афтæ ирон дæр, чысылгай фæлвардзæн дыгуронау кæсыныл. Дыгуроны уын-дæр дæр чи нæ кодта (æмæ ныр дæр стæммæ чи нæ уыны), ахæм ирæттæ, ныхасæн зæгъæм – ногирæгтæй, газет «Рæстдзинад»-ы кæсджытæй бирæтæ сыгъдæг кæсынц дыгуронау, æмбарынц йæ алы фæзылд, йæ алы здæхт дæр. Афтæмæй (мах уавæры уал æрмæст афтæмæй) ис базонæн нæ ирон æвзæдзæгтæ дыууæ здæхтæ æмæ сæ, базонгæйæ та, нæ бон суыдзæн канд «цыцы» ныхæстæй нæ, фæлæ хъуыддæгæй саразын ирон æцæг иугонд литературон æвзæг.

Цæгат æма Хуссар Ирыстоны рухсады кузджыты æмбырды фæндтæ æппæт раст кæй нæ уыдысты, уый рæхдзæг цард равдыста. Стæй дыгурон æвзæг бынтон иуварс дæр нæ кодта.

Æппæтæй уыцы æмбырды уынаффæтæ куы æххæст кодтаиккæ, уæд рæсугъд ныхæстæй нæ хъуыддæг æмбарзгæйæ, дыгурон фæллойгæнæг адæмы национ культурæйæ бынтон фæиуварс кодтаиккæ. Нæ царды уынаффæтæ дæр хъуамæ æвæрд уой диалектикон бындурыл. Цæгат Ирыстоны стыр хай Дыгур ирон чыныгæй, ирон литературæйæ бынтон цухгонд уыд ныры онг. Литературон æвзæг аразынмæ æрмæст уæд бавналдзысты, æмæ алчи йæхи æвзæдзæгтæ здæхт куы базона.

Чынджы æнæ кæсгæйæ литературон æвзæг аразын нæй. Уыдæттæ кæд æнæрхъуыдыйæ базадысты рухсады кузджытæн, уæддæр сæ сæргом кодта царды диалектикон æмæ сæ нæ разы æрæвæрдта. Мах та афæлгæсæстæм нæ алфамбылай Ирыстоны хъæутыл, æмæ афтæ бакодтам, цард цы хуыздæр амалтæ амыдта, уымæ гæсгæ.

1926 аз.

ДЗБОЙТИ Михал, Уæрæсей Федераций æскъуæлхт хузæгънæг, Цæгат Иристони адæмон хузæгънæг: «Кæдæй нурмæ кæсис газет «Рæстдзинад», зæгъгæ, мæ ку бафæрсунцæ, уæд мæ дзуапп фæууы: «Кæсун дæр ку нæма зудтон, уæдæй нурмæ!» Уомæн æма уæд æй уидтон, мæ хестæртæн цæйбæрцæбæл хецон æй аци газет. Æма æз дæр, раст цума мæ хестæр æрвадæ, мæ хестæр зундамонæг мин æй, уотæ 'и мæхецæн нимауун...»

Газет «Рæстдзинад»-и редакций абониккон коллектив.

НÆ АДÆМИ, НÆ ЦИТГИН ИРИСТОНИ АНЗФИНСÆГ

**ЦГЪОЙТИ
Хазби,**
финсæг,
журналист

Нæ адæми хуæздæр ахургонд лæгтæ бæлдтæнцæ сæ маддæлон æвзагбæл газет рауадзунмæ. Инсæйæймаг æноси райдайæни къуаргай лæгги хъæппæресæй Уæрæсей аллирауæнти æма ами, Иристони дæр, ирон æвзагбæл фæд-фæди рацудæнцæ цалдæр журнали æма газети. Фал еуцалдæр номерей фæсте, фæрæзнитæ син ке нæ фагæ кодта, уой фудæй æхгæд æрцудæнцæ. Уæд фæззиндтæй, ирон драматургийи бундорæвæрæг Бритъиати Елбиздихъой журнал «Хори тунæ» дæр. Уагъта æй æхе харзæй Петербурги. Устур ихæстæ æма нисантæ исæвардта уæд æ размæ Елбиздихъо, хори туни хузæн æй никкæсун фæндадтæй æ раттæг адæми зæрдитæмæ. Фал айдагъ æртæ... æртæ номери рауадзун бацæй æ бон, æ къох æндæр нæ байамудта, кусти миздæй ци æрæмбурд кодта, етæ ин фулдæр номертæн не 'сфæгæ æнцæ.

Ралæудтæй нæуæг цардарæзт. Уалдзигон мæри æвзартæ хæрдмæ куд исæуонцæ, уотæ базмалдæй бæстæ, адæми хъæппæрес. Ирон æвзагбæл газет рауадзун рагæй дæр æ бæллекæмæн адтæй, етæ дæр æмхузонæй базмалдæнцæ. Банкæрдтонцæ, нæуæг паддзахади агъазæй сæ бон сæ маддæлон æвзагбæл газет ра-

уадзун ке æй, уой æма сæхебæл нæ байаурстонцæ. Газет рауадзунбæл зæрдиагæй ка куста, етæ адтæнцæ интеллигенций хуæздæр минæвæрттæ – «Рæстдзинад»-и фиццаг редактор Гæдиати Цомахъ, Бритъиати Цæра, Барахъти Гино, Гулуту Андрей, Малити Геуæрги, Коцоити Арсен, Къосирати Сæрмæт, Бутати Аслæнбег, Мамсурати Саханджери æма иннетæ. Сауæнгæ ма син Берлинæй агъаз кодта Байати Гаппо дæр.

Нæ национ культурæбæл, нæ еугур адæмбæл дæр 1923 anzi 14 мартый æрцудæй устур хуарздзийнадæ – нæ маддæлон æвзагбæл нæмæ фиццаг хатт рацудæй æцæг дзиллон газет, æма ибæл исæвардтонцæ, дуйней адæмти раззагдæр тухтæ æности дæргъи цæмæ бæллунцæ, сæ зунд цæбæл бæттунцæ, сæ хъаурæ цæмæн дæттунцæ, уой ном – «Рæстдзинад» Газет «Рæстдзинад»-и райгурд ирон æвзагбæл дзорæг алли адæймагæн дæр адтæй бæрæгбон. Е алли иронмæ дæр равзурун кодта сæрустурдзийнади æнкъарæнтæ, æма æ фарсмæ æрбалæудтæнцæ фæдар фæххуæцæнæн. Агъаз ин кодтонцæ, финстонцæ имæ сæ зинтæ, сæ цийнитæ. Æ алли номер дæр син хаста æхцæуæндзийнадæ, Къостай æмдзæвгити хузæн æй къохæй къохмæ лæвардтонцæ. Кæсун ка зудта, етæ 'и иннетæн кастæнцæ гъæути Нихæсти, синхбæсти, бийнонти 'хсæн, зонгитæн.

«Рæстдзинад» син сæ талингæ къумтæмæ хаста дуйней гъæр, рохси цъирт, дзурдта ирон адæми царди ахсгаг лухкæнуйнаг фарстатæбæл, сæ евгудбæл, сæ абонибонбæл, сæ фæдæнбæл. Худта сæ Къостай фæдбæл рохсмæ, хе æрлæдæрун æма нæуæг цард исарзунмæ.

«Рæстдзинад» æ фиццаг бонтæй фæстæмæ иссæй ирон адæми анзфинсæг.

Æ косгутæ æма æхсæнадон уацхæсгутæ æй æнгом бабастонцæ фæллойнæгæнæг адæми царди хæццæ. Уомæн æма сæхуæдтæ адтæнцæ æ гулфæни.

Уæззау, гуръахъ, фал арфиаг надбæл рацудæй «Рæстдзинад» нæ адæми хæццæ еумæ. Иристони ци устур цаутæ, ци устур арæзтæдтæ цудæй, етæ си æвдист цудæнцæ сæ райдайæнæй сæ кæрони уæнгæ. Уони хæццæ – Гизæлдони ГЭС, Къасарай над æма тунел, Беспæни нартихуари комбинат, Цæлики къанау, Дзæуæгигъæуи ГЭС, нæуæг заводтæ, фабриктæ, индустриализаци, коллективизаци, МТС-тæ, колхозтæ, совхозтæ, фондзанзонтæ. Газет адтæй фæллойнадон ерисмæ разæнгардгæнæг тухæ.

1928 anzi Барахъти Гино адтæй газет «Рæстдзинад»-и редактор. Уæд нæмæ ирон журнал нæма цудæй, æма Гино уадзун райдæдта литературон уæлæнхасæн «Размæ».

Дæс æма инсæйæймаг æнзти газет «Рæстдзинад»-и фæрци сæ нæмттæ Иристони идæрдтæбæл райгустæнцæ ирон финсугити нæуæг фæлтæрæн: Фæрнион Къоста, Малити Геуæрги, Мамсурати Дæбе, Хъамбердиати Мисост, Хуъинати Циппу, Хъайтухъти Геор, Бæдоати Хъазбег, Бесати Тазе, Епхити Тæтæри, Плити Хадо, Хетæгкати Дауит, Илас Æрнигон, Багъæрати Созур, Дзæсти Кудзæг æма иннетæн.

«Рæстдзинад» æ райдайæнæй абони уæнгæ иссæй ирон финсугити фæлтæрти исфæлдистадон ирæзти курдбадзæ. Æркæсайтæ нæ абони финсугити царди æма исфæлдистадон нади анзфинсмæ. Алли рауæн дæр си бафеппайдзинатæ уæхæн финст: «Æ уадзимистæ фиццаг хатт мухургонд æрцудæнцæ газет «Рæстдзинад»-и, уæдта ма: «Куста газет «Рæстдзинад»-и редакций».

«Рæстдзинад»-æй царди вазуггин фарстатæ фæдбæл игъустæй зундгонддæр ирон финсугити, ахургæндти, æхсæнадон, политикон æма культури косгити фæдар æма баргин гъæлæс. Æвдистонцæ адæми хæццæ сæ еудзийнадæ. Сæхе бастонцæ æ хъисмæти хæццæ.

Æма «Рæстдзинад» æ хъаури ку бацудæй, æ размæ никки устурдæр æма вазуггиндæр ихæстæ ку æрæвардта, ахургонд искурдиадæгин æвзугд фæлтæр си косун ку райдæдта, уæд æрбайгустæй фудæнхи гъæр – фудæзнаг æрбалæбурдта нæ Райгурæн бæстæмæ.

Æ косгутæ лæгæвзурстæй рандæнцæ цифуддæр знаги нихмæ тохмæ. Еци тогкæлæн тугъди Райгурæн бæсти сæрбæлтау редакций косгутæй бæгъатæрæй фæммард æй финддæс цæрунгъæуæг лæхъуæни: Æлборти Саукуй, Дударати Владимир, Бокойти Антон, Фæрниати Заурбег, Моргуати Александр, Едзити Цини, Хъамбердиати Хъасболат, Хъулати Ладæмур, Дзæбойти Хазби, Фидарати Георги, Хъургъости Иван, Суджати Георги, Дзæхати Темурхъан, Гусати Никъала, Хъесати Солтан.

«Рæстдзинад» дæр æхе равдиста æнæфæккæугæ æхсаргин æма бæгъатæр тугъдонæй. Идæрдтæбæл игъустæй æ нæргæ гъæлæс: седтæй тохмæ. Адæмти разæнгард кодта знаги ниддæрæн кæнунмæ, фронти фæскъилдун фæдар кæнунмæ, парахат кодта дзиллон-патриотон гъомбæладæ, сæрустур адтæй нæ тугъдон бæгъатæрти æскъуæлхтдзийнадтæй, цийнæ кодта æма зардта Уæлахези кадæбæл.

Тугъди æнзти газет æ фæрстæбæл мухур кодта тугъди будурæй æрвист финстæгутæ, тугъдон финсугити æмдзæвгитæ, радзурдтæ, уацтæ, фæддзурдтæ.

РÆСТДЗИЙНАДÆН Æ НАД Æ ЗÆРДÆБÆЛ АДТÆЙ...

Газет «Рæстдзинад»-и зундгонддæр косгутæй еу адтæй дессаги искурдиадæгин журналист æма æхсæнадон архайæг ТЕГАТИ Алихани фурт Сулейман. Кæд абони не 'хсæн нæбал æй, уæддæр ма ин æ финст æрмæгутæ адæм зæрдиагæй имисунцæ, æнцæ нин нæ адæми анзфинсти ирд æвдесæнтæ.

Куд Устур Фидибæстон тугъди архайæг, уотæ Сулейман æ рæстæги хъæбæр зæрдæмæдзæугæ æрмæгутæ ниффинста еци тугъди хъайтартæбæл. Уонæй кæцидæрти нæ газети дæр мухур кодтан. Абони ба мухур кæнæн Тегай-фуртæн æхе туххæй æрмæг. Финстбæл æдæуагæ æууæндæн ес, уомæн æма æ ниффинсæг, зундгонд журналист Дзампати Мæирбегæн Сулейман æ хъазар æмбал адтæй, хуарз ин зудта æ царди хабæрттæ. Дзампай-фурт дæр абони не 'хсæн нæбал æй – рохс дзене-ти нæ Исфæлдесæг уомæн дæр рохс бунат исаккаг кæнæд. Æ ниффинст очерк ба уой туххæй мухур кæнæн, цæмæй абони фæлтæртæ зононцæ цуавæр дессаги лæгтæй цитгин адтæй нæ Иристон, сæ кæдзос уодти æма рæстмæтундзæг зунди фæрци ин ци берæ хуæрзти бацудæнцæ, уой.

ДЗАМПАТИ Мæирбег

(1934-2004), публицист, партион æма æхсæнадон архайæг

– Куддæр дæс къласи каст фæууон, уотæ ахурмæ бацæудзæнæн педагогон институтмæ. Ахургæнæг исун мæ нæ фæндуй, фал ми кæд литературон косæг рауайдæ. Райони газетмæ ци уацтæ ниффинсун, етæ адæми зæрдæмæ ку цæуонцæ. Кæд, миййаг, æгирид неци нæ мæгурдзийнадæй фæййервæзианæ.

Уæхæн нифситæ ахид æвæрдта æ мадæ Зæйрæтæн чиколайæ минкъий биццеу Тегати Сулейман. Æ федæн имæ хори туни хуæн рæсугъд æма амондгун кастæй. Кæд æ седзæргæс мади æвналæнтæ унæгæ адтæнцæ, уæддæр биццеуæн æ нифс нæ састæй, æруагæс си кодта, æ фæндитæ æ къохи ке бафтуйдзæнæнцæ, е.

АМОНДМÆ БÆЛГÆЙ, АДÆЙМАГ ФИЦАГИДÆР ÆХУÆДÆГ КЪÆРЦЪОС УА...

Мадта мæнæ нур æ бæлдæ исæнхæст уодзæнæй, зæгъгæ, æхецæн ку загъта, скъолай æ ахур кæронмæ ку æрхæрттæй, уæд, сау мегътæ хори тунти куд байауон кæнунцæ, уотæ ин æ над æрæхгæдта цубур, фал зæрдихалæн хабар – тугъд. Немуцаг тухгæнгутæ æгъатирæй фехалдонцæ советон адæми сабур цард.

Уæдмæ Сулейманбæл

исæнхæст æй нæудæс анзи – Сурх Æфсади рæнгъитæмæ цæуни афонæ. Æфсæддон хаймæ ку бахæрттæй, уæд ин си берæ рахæнæ-бахæнæн фæдурат нæ фæцæй, цалдæр боней дæргъи 'й райахур кодтонцæ, тугъди будури æфсади хæйтти 'хсæн бастдзийнадæ куд аразун гъæуи, уобæл. Уотемæй уайтæккæ тугъди цæхæри исмедæг æй. Æригон лæхъуæн ма рæуæг фæууи, æма Сулейман æхе ауон кæнун нæ зудта. Æвæдзи ин цуавæрдæр изæд агъаз кодта, нифс ма ин лæвардта е дæр, æма æхе Уасгергибæл ке бафæдзахста. Уомæ гæсгæ цалдæр хатти, æнгъæл цæйбæрцæбæл нæ адтæй, уотæ æвудæй райервазтæй, кæд бæстæ гуппæрах иссæй, æма нæмгутæ æ алливарс ехуаруни хуæн калдæнцæ, уæддæр.

Æ амондæн, бастдзийнади взводи Сулейманæн фæцæй раст æхе мади зæнæги хуæн ибæл ауодæг тугъдон æмбал. Æ карæмæ гæсгæ Яков Зотов берæ хестæр адтæй Сулейманæй, æма ин алкæддæр фæдзахста, цæмæй æхе гъæуай кæна, акъоппæй æнæгъæуаги æ сæр исдарæ-исдарæ ма кæна. – Иронх ди ма уæд, – дзурдта ин Зотов, – знаги снайпертæ хъæбæрдæр махбæл, бастдзийнади тугъдонтæбæл ке цауæн кæнунцæ, е.

Сулейман игъуста æ тугъдон æмбалмæ. Æцæгæйдæр, Яков еухатт æ фарсмæ нæ фæцæй, зæгъгæ, уæд, æвæдзи, знаги нæмуг Сулейманæн æ тæккæ тæрнихбæл исæмбалдайдæ. Фал ин е æ къахбæл фæххуæстæй æма 'й æвепайди бунмæ æрæхсуста. Гъе, е дин æцæг амонд, гъе! Раст æй цума мæлæти дзæмбутæй байста, уотæ

фæккастæй Сулейманмæ. Фал тугъд тугъд æй, æма амонд алкæд айдагъдæр еунæг адæймаги уæлгъос нæ фæллæууи, уомæ гæсгæ алкæдæр гъæуама æхуæдæг къæрцъос уа...

Батальони командир фашистти фæдæрттæмæ нимпурсунмæ разамунд кæцæй лæвардта, уоми бастдзийнадæ фехалдæй: раззагдæр хæйтти æфсæддонтæн ци кæнгæ адтæй, уомæн балæдæрæн нæбал адтæй.

«СУМАХÆЙ АРАЗГÆ 'Й НАЕ ИДАРДДÆРИ НИМПУРСТИ УАВÆР!..»

Æма уæд батальони командир Зотовмæ фæдздзурдта, бардзурд ин равардта, цæмæй æ хæццæ еу æфсæддони рахæна æма цубур рæстæгмæ бастдзийнадæ исараза. Уомæй аразгæ, дан, æй нæ идарддæри нимпурст.

– Алкæд дæ хæццæ ци æригон æфсæддон фæууи, е мæмæ хъæбæр сæрæн кæсуй, – æ дзурдтæбæл ма бафтудта командир.

Фæстеуатгæнæн нæбал адтæй, тагъд гъудæй бардзурд исæнхæст кæнун. Кæд æфсæддон Уставмæ гæсгæ не 'нгизтæй, уæддæр Яков æ дæлбарæ салдат Сулеймани «сынок», зæгъгæ, худта. Батальони командир бардзурд ку райста, уæд акъоппæ фæдесони хуæн æрбауадæй.

– Сынок, – исдзурдта бабæй имæ аци хатт дæр, – мæнæн æма дæуæн нæ бærни бакодтонцæ ахсигæ гъуддаг – гъæуама, цæйбæрцæбæл амал ес, уотæ тагъд исаразæн бастдзийнадæ батальони командир æма раззагдæр тохæг къуæртти астæу.

Уæхæн фæззæлæнтæмæ бастдзийнади хæйттæ кæддæриддæр цæттæ адтæнцæ, æма сæ берæ фæстеуат кæнун нæ багъудæй. Знаги нæмгутæй сæр исхæлгæнæн нæ адтæй, фал дууæ тугъдони акъоппæй исхизтæнцæ: разæй хестæр сержант Яков Зотов, æ фæсте рæнгъон Тегати Сулейман.

Сæ губуни цъæрттæбæл размæ бурдæнцæ, сæ над адтæй, бастдзийнади тел кæцирдæмæ амудта, уордæмæ. Сæ алливарс ругæ æма хъуæцæй ке байдзаг æй, уой фæрци немуцаг снайпертæмæ нæ зиндтæнцæ, æма син бантæстæй еудзæвгарæ размæ бацæун. Фал уæдмæ ба телу скъудмæ сæ бон бацæун нæбал адтæй. Уалинмæ сæ къохи бафтудæй. Æ кæрæнттæ ин байеу кæнунæн берæ рæстæг бæргæ нæбал гъудæй, фал бабæй уалинмæ еу-сæдæ метри уоддæр миномети нæмуг, тел кæбæлти цудæй, раст еци рауæн фехалдæй.

Бурунцæ бабæй идарддæр сæ губуни цъæрттæбæл дууæ тугъдони – хестæр разæй, кæстæр ба æ фæсте. Бабæстæнцæ скъудтели кæрæнттæ кæрæдзæбæл æма раздахтæнцæ фæстæмæ.

ТУГЪДОН ÆНСУВÆРТИ АРДБАХУÆРДÆЙ ФЕДАРДÆР НЕЦИ ЕС!..

Æгайтима æфсæддон бардзурд æнæфидбиллизæй исæнхæст кодтан, зæгъгæ, цийнæ кодтонцæ сæ дууæ дæр. Фал æгæр тагъд кодтонцæ уæхæн хатдзæг искæнунмæ. Сæ фарсбæл куд бурдæнцæ, уотæ бабæй миномети нæмуг сæ тæккæ къилдунмæ фехалдæй. Аци хатт æвудæй нæбал райервазтæнцæ: нæмуги æсхъеуæггæтæй

еу исæмбалдæй Сулейманæн æ сæрбæл, иннæ ба Яковæн æ галеу къахи хæцъæфбæл. Сулейманæн æ цæститæ ратартæ æнцæ, нæмуги æсхъеуæггæ ин æ сæри фарс кæми расугъта, уобæл æ къох радардта æма ин уайтæккæ тогæй сурх-сурхид радардта.

Яков æ дзæкъолæй бинт фелваста æма си тагъд-тагъдæй æ цæф æмбали сæр рабаста. Тог си нæбал цæуи, уой ку фæууидта, уæдта бабæй æхе къах дæр, цæйбæрцæ амал адтæй, уойбæрцæ бинтæй фæдар æрбабаста. Æвæдзи сæ фашистти снайпертæ æруидтонцæ æма сæ æхсун райдæдтонцæ, фал сæ дууæ дæр сæхе байауон кодтонцæ. Цæйбæрцæ рæстæг ма рацудайдæ, ка 'й зонуй, фал еу рæстæг гæрæхтæ фенцадæнцæ. Æма бабæй уæд Яков базмалдæй. Е 'мбал æ губуни цъарæбæл бурунгъон нæбал æй, уой ку балæдæрдтæй, уæд æй æ дæларми æрбакодта, уотемæй Яков цалдæр сахатти æ фарсбæл фæббурдæй æма фæххаста е 'ригон тугъдон æмбали. Мадта нур нæхеуæнттæмæ æрбахæрттан æма нин тас нæбал æй, зæгъгæ, уой ку балæдæрдтæй, уæд æхецæн дæр æ зæрдæ багъар æй, æма æ хъау-рæ расастæй. Дууемæй дæр бахуæдтæнцæ госпитæлмæ, тог си берæ ке рацудæй, уомæ гæсгæ син сæ тогæй фæххай кодтонцæ медицинон хуæртæ. Се 'фсæддон æмбæлттæмæ ку æрбаздахтæнцæ, уæд син цæмæдесæй лæдæрун кодтонцæ мах, дан, нур еунæг æмбæлттæ нæ, фал тогхæстæг æнсувæртæ ан. Æма син еци хæстæгдзийнадæ æцæгæйдæр рахаста кæрæй-кæронмæ.

Газет «Рæстдзинад»-и коллектив сæ фæлладуадзæн рæстæги ахид рабалци кæниунцæ Иристони зæрдæбæлдарæн бунæттæбæл. Уомити фембæлиунцæ сæ газеткæсугути хæццæ, зæрдиæгæй фæддзубанди кæниунцæ уæди цардиуаги ахсигæдæр фарстæбæл. Мадта уолæфгæ дæр бакæниунцæ рæсугъдæй æма зæрдæмæдзæугæй...

НÆ АДÆМИ, НÆ ЦИТГИН ИРИСТОНИ АНЗФИНСÆГ

Тугъдæй уæлахези хæццæ исæздахтæнцæ æма æфсæддон цинелти сæ уарзон газети разæнгардæй косун райдæдтонцæ Цирихти Михал, Бутати Тотурбег, Дзугати Барис, Хугъинати Махарбег, Саукуйти Иссæ, Тегати Сулейман, Федор Мамонтов, Томайти Дзантемур, Дзугати Савели, Андияти Мæхæмæт, Айдарти Хъамболат, Бæдоати Алисолтан, Хугъинати Дæдæгкæ, Хъулати Чермен, Джиккайти Федя, Басити Михал.

Æма уæд газет æ еугур хъауритæ дæр исаразта пурхгонд адæмон хæдзарæдæ æ къæхтæбæл ислæуун кæнунмæ. Æрлæудтæй бабæй нæуæг историн æйивддзийнæдти, цаути раззагдæрти рæнгъити. Адтæй, цардмæ нæуæгдзийнæдтæ ка хаста, хъазауатонæй ка куста, адæми хуарздзийнæдæбæл разæнгардæй ка архайдта, уони хæццæ.

Уæлæнгай цæстæй некæд кастæй «Рæстдзинад» æ адæми карнæмæ. Æ равзурдæй фæстæмæ цудæй цардæн æ гулфæнти, æрфити: финста Иристони базургин æнзти истори, куд æй, уотемæй – æнæхийнæ, æнæсайд, рæстæй. Æма царди цаутæ айдагъ финсгæ нæ кодта, фал син кодта гъæугæ аргъ, газеткæсугтæн æргом дзурдта æма дзоруй, хуарз æма лæгъуз ци æй, уой.

Уомæн кодтонцæ адæм æма пæддзахадæ дæр «Рæстдзинад»-æн устур аргъ. 1973 anzi СССР Цæдеси Сæйраг Совети Президиум æ Укази финста: «Цæгат Иристони АССР-и фæллойнæгæнгути коммунистон уагæбæл гъомбæл кæнунбæл, хæдзарæдон æма культурон арæзтади ихæстæ æнхæст кæнунбæл тохмæ сæ разæнгард кæнунбæл е 'нтæстгин куституххæй Цæгат Иристони республикон газет «Рæстдзинад»-æн лæвæрд æрцæуæд орден «Кади нисан».

2000 anzi ба ин исаккаг кодтонцæ Республикæ Цæгат Иристони-Аланий Хетæгкати Къостай номбæл пæддзахадон преми.

Газетæн берæ майдантæ æма Кади

грамотитæ лæвæрд æрцудæй æ гъомусгин куституххæй Советон Цæдеси æма Уæрæсей Федераций журналистти Цæдестæй, СССР Цæдеси ДОСААФ-æй, Еугуруæрæсеуон æрдзæгъæуайгæнæг æхсæндæй æма æндæр рауæнтæй.

«Рæстдзинад» æй ирон адæми еугæнæг тухæ. Е некæд дехтæ кодта ирон адæми диалектæмæ, дзурдиздæхтæмæ, гъæутæ æма кæмттæмæ гæсгæ. «Рæстдзинад»-æн адтæй, ес æма уодзæнæй еу ирон адæм, æма фæдарæй косуй æ еудзийнæдæбæл, е 'нгондзийнæдæбæл. Газети ахсигæдæр темитæй еу æй дууæ Иристони байеу кæнуни гъуддаг. Е æй нæ адæми æносон бæллæц.

Нæ еумæйаг уарзон Иристонæн, æ гъиги кæддæриддæр æ фарсмæ фæууй «Рæстдзинад». Е дæр æ адæми хæццæ еумæ æ уæле уæд æ бæрæгбони дарæс искæнуй, уæд – æ сау дарæс. Иристонбæл Хонсари æма Цæгати дæр ци бæлæхтæ, Беслæни ци æверхъæу фудракæндтæ æрцудæй, етæ маст бауагътонцæ газети косугути, фал сæ зæрдæ нæ фæхъхъæбæр æй, сæ нифс нæ расастæй – никки фæбæрнондæр æнцæ нæ адæми рази, фæсæвæди 'хсæн фæхъхъæуæргиндæр кодтонцæ патриотон гъомбæладæ, цæмæй, хестæрти намуси туруса бæрзонд исесгæй, кæрæдземæ æнгомдæр æрбалæуонцæ, къæрцгъосдæр уонцæ аци фæлдорæгун дзамани, ирон адæмæн фидбилиз ка хæссуй, уонæмæ. Еци куституххæй Цæгат Иристони республикон Совет, ХъСТО-ий Цæгат Иристони хайади разамунд.

Фæстаг æнзти ирон адæми хуæдбарæдзийнади, хелæдæрунади ци рæстмæ æйивддзийнæдтæ æрцудæй, етæ хуарзæрдæмæ æнæфæззингæ нæ фæцæнцæ газети кустбæл. Иристон иссæй хуæдбарæ республикæ, ирон æвзаг нæмæ иссæй пæддзахадон æвзаг. Ирон адæми хъисмæтбæл, нæ маддæлон æвзагбæл устур мæти хæццæ дзубанди цæуй «Рæстдзинад»-и алли номери дæр. Къурцдзæвæнæй рацæ-

унæн фæндæнтæ æма гæнæнтæ амунд цæуй газети æрмæугути.

Фæдарæй зæгъæн ес – «Рæстдзинад» æй нæ ирон национ культури ахсигæдæр цæгиндзитæй еу, æ ардзæстæ, е 'мгосæг. Æма 'й еци фарни надмæ ракодтонцæ, ци берæ искурдиадæгин лæгтæ си куста, етæ. Еци фарни надмæ 'й ракодтонцæ æ редактортæ Гæдиати Цомахъ, Барахъти Гино, Къосирати Сæрмæт, Бæдоати Хъазбег, Келæхсати Аслæнгери, Æгъузартти Æхсарбег æма Хъанухъуати Валоди.

Хуарз бунтæ, хуарз æгъдæуттæ ниуагътонцæ редакций раздæри фæлтæртæ. Хуарз куституххæй, хуарз зундамонгугтæ. Искодтонцæ кадæ æма намус «Рæстдзинад»-æн æма сæхецæн. Газети косугути фæлтæртæй некæд уодзæнæнцæ иронх, «Рæстдзинад»-æн æ цард ка иснивонд кодта, уони рохс нæмттæ: Хумарти Хъамболат, Гагкайти Дзибис, Хацъæти Валоди, Мистулати Дзантемур, Хъесати Дафа, Хугъинати Махарбег æма Дæдæгкæ, Бæдоати Алисолтан, Саламти Алихан, Хъарати Урузмæг, Æгъузартти Георги, Цогити Георги, Тегати Сулейман, Хъулати Чермен, Хугати Валоди, Саукуйти Иссæ, Бутати Тотурбег, Цирихти Михал, Хæблиати Сафар, Джимити Хайирбег, Гæлуати Аким, Бадриати Никъала, Толпарти Сослан, Хъанухъуати Валоди, Хъесати Валоди, Дзугати Барис, Амилахуанти Хизир, Томайти Дзантемур, Тигити Юри, Губати Чермен, Æлборти Хетæг, Милихуати Заретæ, Телсикъоти Зоя, Зугъутати Руслан, Мамсурати Мурат, Цомайти Ростислав, Малити Хасан, Хъусати Барис æма иннетæ. Атæ еугурæйдæр кæрæдзæй фæдбæл рандæнцæ аци дуйнæйæй. Рохсаг уæнтæ.

«Рæстдзинад»-и куст берæ ахедгæдæр æма гъæздугдæр кодта æма кæнуй нæ ахургæндти, нæ финсугути агъазæй: Даурати Зойи, Дзасохти Музафери, Хъодзати Æхсари, Даурати Дамири, Мæхæмæтти Ахурбег, Цибирти Людвиг æма Герлики, Беруати Бариси, Гаппуати Тæтæрхъани, Агънати Гæстæни, Ходи Камали, Дзид-

зойти Валерийи, Дзбойти Михали, Багати Ладийи, Хозити Бариси, Бзартти Руслани, Гасинти Жоржи, Хугати Сергейи, Кокайти Тотрази æма иннети царди ахсигæдæр фарстæбæл финст уацтæбæл æхцæуæнæй исæмбæлунцæ газеткæсугтæ.

Газети куституххæй æнзти дæргъи æнгон баст адтæнцæ æма æнцæ хестæр фæлтæртæй æ еуæрдиун æхсæнадон уацхæсугтæ: Мамсурати Ислам, Богазти Арсæмæг, Томайти Шамил, Мæрзаганти Махар, Ходи Тамерлан, Базрати Фатимæ, Абайти Зæлине, Лианти Розæ, Мамаити Таймураз, Таутиати Лидæ, Æрчъегкати Зарæ, Джеранти Ирæ, Багати Сафирæт, Хозити Хъудæберд, Гæлæбути Мухарбег, Кцойти Асте, Бутати Победæ, Отарти Георги, Гулæрти Барис, Цгъойти Булкæ, Уæлигæсти Саркис, Хæмицати Роман æма иннетæ. «Рæстдзинад»-бæл еуæрдиун æнцæ кæстæр фæлтæртæ дæр.

Газети фæрстæй ахид райгъусуй ирæзгæ фæлтæрти нифсгун гъæлæс. Етæ газети медесмæ хæссунцæ нæуæгдзийнæдтæ, царди уалдзæги комулæфт. Сæ финст æрмæугтæ: уацтæ, радзурдтæ, новеллитæ, æмдзæвгитæ мухургонд цæунцæ редакци син ци сæрмагонд газет «Нæ Иры фидæн», хецæн спортивон фарс «Зилахар» æма литературон къум «Малусæг» байгон кодта, уоми. Арфиаг куст бакодта Цæгат Иристони пæддзахадон университет, журналистти факультет ке байгон кодта, уомæй. Ка си ахур кæнуй, уонæй берети муггæтæ ахид фæуунцæ газети фæрстæбæл. Етæ нæ, фал ма скъоладзаути финст æрмæугтæ дæр.

«Рæстдзинад» бастдзийнæдтæ даруй, Уæрæсей Федераций раздæри советон республикитæ æма сауæнгæ, идард фæсарæйнаг бæстити аллирауæнти ци ирæнтæ цæруй, уони хæццæ дæр. Уацтæ имæ финстонцæ æма финсунцæ Мæскупæй, Санкт-Петербургуæй, Стъараполæй, Хъæрæсейæй, Краснодарæй, Туркæй, Францийæй, Англисæй, АЕШ-æй æма Аргентинæй дæр.

«Рæстдзинад»-и æнгом коллектив хестæрæй кæстæри уæнгæ архайуй рæстæги хæццæ æмдзо кæнунбæл. Парахаттæй æма æнцонлæдæрæн æвзагæй æвдесуй царди æйивддзийнæдтæ, наука æма техники нæуæгдзийнæдтæ. Æргом кæнуй, размæ цæуни, ирæзгæ фæлтæри гъомбæлади нæ ци цæлхдорæтæ, нæуæг фæззиндтитæ гъигæ дарунцæ, уони. Адæм æхцæуæнæй кæсунцæ æ тематикон фæрстæ: «Нæ уедæгтæ, нæ Ир. Нæ бæстæ», «Куд цæрис, не 'мзæнхон, кæмидæр?», «Адæймаг. Æрдзæ. Экологи», «Æнцойнибони фарс» æма иннети мухургонд æрмæугтæ.

«Рæстдзинад»-и косугтæ, кæд сæ сæ куституххæй уавæртæ тухсун кæнунцæ, уæддæр разæнгардæй архайунцæ:

- цæмæй газети æрмæугтæ адæми зæрдити игурун кæнонцæ нифс æма хуарз ракæнунмæ хъæппæреси æнкъарæнтæ.
- цæмæй, етæ сæ хъаурæ æма зунд цæйбæрцæ амонуй, уойбæрцæ агъаз кæнонцæ Иристони идарддæри ирæзтæн.
- цæмæй ирдæй æвдесонцæ кустуарзагæ æма рæстаг ирон адæми намус, бæгъатæрдзийнадæ, ездондзийнадæ æма хæлардзийнади уагæ, сæ сæрустурдзийнадæ.
- цæмæй газет уа адæми æцæг еунæг «арфи дзурд».
- цæмæй алли адæймагмæ дæр æвзурун кæна уоди кæдзос æнкъарæнтæ.
- цæмæй алли ирон дæр æ маддæлон æвзагбæл зона кæсун æма финсун.
- цæмæй ирон æвзагæн уа фæдæн, ирон дзурдæн ма уа тæссаг фесæфунæй...

ХЪУЛАТИ-УРУМТИ Зойæ: «Нæ абони хузæн нæ ирон газет некæд гъудæй, уой балæдæруни афонæ нин æй. Цийфæнди цæстæй ка кæсуй нæ Иристонмæ, етæ ку нæ балæдæронцæ сæ рæдуд, уæд уодзæнæн-цæ фæсмойнаг...» Зойæ, гъулæггагæн, не 'хсæн кæд нæбал æй, уæд-дæр нин æ фæдзæхст абони дæр ахсгагæй æнхæсткæнуйнаг æй.

ТЕГАТИ Алихани фурт Сулейман æ карнæ æнæгъæнæй дæр иснивонд кодта нæ национ журналистики райрæзти сæрбæлтау, уой фæдбæл берæ æнзти дæргъи уодуæлдайæй фæхъхъазауат кодта. Арфиаг си адтæнцæ Иристони дзиллæ æма ин мах дæр абони гъæуама æ рохс ном имисæн, кадæ ин кæнæн, æ фæдзæхститæ ин нæ зæрдæбæл даргæй, рæстуодæй сæ æнхæст кæнæн.

Æ ЗÆРДХÆЛАРДЗИЙНАДИ ÆВДЕСÆН – Æ ÆГÆРОН БЕРÆ ÆРДХУÆРДТÆ...

Сулейман æ къах кумæ байвардтайдæ, уоми ин кæд-дæриддæр фæззиннидæ хуарз зонгитæ æма æмбæлттæ. Еуу-æхæни Иристонмæ Болгарийæй æрбацудæй Кърджалийи зилди турккаг газет «Нова Светлина»-йи редактори хуæдæйивæг Хасан Теккилиев. Е адтæй газет «Рæстдзинад»-и иуазæг. Сулеймани хæццæ цалдæр бонемæ уотæ балимæн æнцæ, раст цума берæ æнзти дæргъи зудтонцæ кæрæдзæй. Хасанæн æ цæуни рæстæг ку æрхъæрттæй, уæд исфæндæ кодта Сулеймани цалдæр боней æмгъудмæ æ хæццæ Кърджалиймæ ракæнун. Сæ хæлардзийнадæ уотæ истухгин æй, æма кæрæдземæ айдаг арфи финстæгтæ не 'рвистонцæ, фал ма хецæн уацтæ дæр Иристони æма Кърджалийи цардæй. Ами сæ мухур кодта «Рæстдзинад», уоми ба – «Нова Светлина».

Цæгат Иристонæй Болгаримæ 2001 anzi сæрди мæйтæй еуеми Болгаримæ ци туристон къуар рабалци кодта, уой хæццæ адтæй Плити Земфирæ дæр. Еу минкъий сахармæ ку бафтудæнцæ, уæд сæ размæ рацудæй æма син зæрдиагæй райарфитæ кодта сахари сæргълæууæг. Е разиндтæй Сулеймани рагон æрдхуард Хасан Теккилиев. Турристи къуар сæмæ Иристонæй æрбацудæй, зæгъгæ, уой ку базудта, уæд сæ хæццæ фембæлгæй æма дзубанди кæнгæй фиццагидæр сæ Сулейманбæл рафарста. Земфирæ хуарз зонгæ адтæй Сулеймани кизгæ Фатими хæццæ, æма Хасанæн загъта, е 'мбал цардæгас ке нæбал æй, уой. Хъæбæр фæхъхъонц кодта, мæгурæг, Теккилиев еци уæззау хабари фæдбæл.

Аци цау уомæ гæсгæ æрими-стон, æма уойиасæбæл хъæбæр зин иссæй нæ дзилæн, Сулеймани кадæриддæр зудта кенæ æ кустмæ гæсгæ, кенæ ба уотид царди гъуддæгути, уонæн уойиасæбæл æгæр раги ке рандæй е 'носон дуйнемæ, æртæ æма æртинсæй анземæй фулдæр ке нæ бантæстæй уæлзæнхон цардæй фæццарун, уой фæдбæл.

РÆСТДЗИЙНАДÆН Æ НАД Æ ЗÆРДÆБÆЛ АДТÆЙ...

Тугъд ку фæцæй, уæд Яков æма Сулейман æрæздæхтæнцæ сæ хæдзæрттæмæ, бавналдтонцæ сабур цард аразунмæ. Сæ фæххецæни размæ ард бахуардтонцæ кæрæдзæй ке нæ феронх кæндзæнæнцæ æма сæ хæлардзийнадæ исæфт ке нæ уодзæнæй, уой туххæй.

Ирæфи райони газети редакций уацхæссæгæй косгæй, Сулейман цанæбæрæг берæ мизд истайдæ, æхе фæддаруни фагæ дæр ин нæ кодта. Фал ин еци куст фæйиагъаз æй, цæмæй æй газет «Рæстдзинад»-и редакцимæ райсонцæ, уомæн. Райдæдта си литературон косæгæй косун, фæстæдæр æй райивтонцæ промышленности хайади хецæуи бунатмæ. Фал цалинмæ æ царди еци ахсгаг æйивддзийнадæ æрцудæй, уæдмæ 'й багъудæй Саратови партион скъола каст фæуун, фæстæдæр ма ахур кодта Ростови дæр.

АМОНД АЙДАГЪ КУСТАЙ НÆ, ФАЛ БИЙНОНТИ ФАРНÆЙ ДÆР АРАЗГÆ 'Й!..

Редакций куст уæхæн æй, æма си гъæуи хъæппæрес æвдесун, царди хæццæ æмдзо кæнун. Сæйрагдæр ба гъæуама зонай финсун, дæ гъудитæ æнцон лæдæрæн куд уонцæ, уотемæй сæ газеткæсгутæмæ хъæртун кæнун фæразай. Уæхæн искурдиадæ дæмæ ку нæ уа, уæд рагацау дæхецæн æндæр бунат байагорæ, редакций исфæлди-стæдон косæг ди нæ рауайдзæнæй. Сулеймани Хуцау фæххайгин кодта журналисти хуæздæр менеугутæй. Уой хъæппæресæй газети фæрстæбæл мухургонд цудæнцæ мæдесгун уацтæ ахсгаг фарстатæбæл. Етæ агъаз адтæнцæ фæллойни æнтæстдзийнади ирæзтæн, заводти, фабрикти, арæзтæдти коллективти хуæздæр кустæн. Адæмæ цæйбæрцæ хуарз зæрдæ дардта, æ цæстæ син цæйбæрцæ берæ хуарздзийнæдтæ уарзта, уой хузæн рæсугъд æма царди хæццæ фæдар баст адтæнцæ,

фæллойни раззагдæртæбæл ци очерктæ финста, етæ. Хуарз лæдæрдтæй, царди амонд æма æхсæнадон гъæздугдзийнæдтæ косгити æновуд фæллойнæ æма арæхстдзийнади фæрци ке ирæзунцæ, уой. Уомæ гæсгæ устур аргъ кодтонцæ фæллойнæгæнæг адæймагæн, æ очеркти хъайтартæ адтæнцæ Садони æрзæткъахгутæ, «Электроцинк» æма «Победит»-и металлуртæ, аразгутæ...

Газет «Рæстдзинад»-и сæйраг редактори хуæдæйивæги бунат ку исуæгъдæ 'й, уæд сæйраг редактор Хъанхъуати Валоди фæндæ бахаста, цæмæй си Тегати Сулеймани исæвæронцæ. Е æ зонундзийнæдтæ æма дæсниадæмæ гæсгæ адтæй еци бæрнон бунати аккаг.

... Цалдæр боней фæсте Сулейманæн арфитæ кодтан æ бæрнон бунати туххæй, алкедæр ни фæндадтæй, цæмæй ма берæ æнзти дæргъи фæрнæй фæккоса, нæ еугуремæн дæр уарзон ка адтæй, еци адæмон газет «Рæстдзинад»-и редакций, æ мæдесгун уацтæ æма очерктæй цийнæ æма амонд хæсса газеткæсгити зæрдитæмæ.

Адæймаги цард айдагъ æ кустæй аразгæ нæй, фал ма бийнонти амондæй, де 'мкъай æма дæ цæуæтæй дæ зæрдæ куд рохс кæнуй, уомæй дæр. Цæмæй Сулеймани мæддуйне уæхæн хузи равдесæн, уой туххæй нæ раздæхун гъæуи өвгъуд æнзти цаутæмæ, Сулейман Устур Фидибæстон тугъдæй Чиколамæ ку иссудæй, еци бæнтæмæ.

«СУВÆЛЛОН ХУЦАУИ ЛÆВАР ÆЙ, ÆМА СИ ЗÆРДРОХС УО!..»

Тугъд ин æ райгурæн гъæубæл æвæрхъау фæд ниуагъта. Фашисттæ партион, советон, фæскомцæдесон активисттæй кæбæл фæххуæст æнцæ, уони æнæ слест æма тæрхонæй фехстонцæ, беретæн сæ фæллæнтæ ниппурхæ кодтонцæ. Цæргити зингæ хай æнæ хæдзæрттæй байзадæнцæ. Фал, адæм хуарз æнцæ, фæззæгъунцæ. Етæ

æмдухæй, æмзундæй бавналдтонцæ сæ гъæдгинтæ дзæбæх кæнунмæ. Еуотæ иннетæн агъаз кодтонцæ, уотемæй цард хуæздæр кæнун райдæдта.

Зæйрæт рагæй бæлдтæй Сулеймани амондмæ. Фæндæ 'й адтæй, цæмæй æ тугъдвæллæд фурт тагъддæр бийнонти гъуддаг ку бакодтайдæ.

– Хуцау ма мин ци цæрæнбæнттæ исаккаг кодта, – дзурдта Зæйрæт, – уæдмæ ма мæ хъæболи хъæболти авдæни ку рауозинæ, е мæ хъæбæр фæндуй.

Сулейман æ мади дзурдбæл дууæ нæбал загъта, уæлдайдæр ба уомæн, æма гъæуи рæсугъддæр кизгуттæй еу – Тауасити Зæрини хæццæ рагæй уарзтонцæ кæрæдзæй, еу си æнæ иннемæй цæрун нæ фæразта. Цалинмæ Сулейман тугъди будури цифуддæр знаги хæццæ тох кодта, уæдмæ дæр Зæринæбæл берæ дзоргутæ адтæй, фал аразий дзуапп некæмæн лæвардта, æнгъæлмæ кастæй æ уарзони исæздæхтæмæ. Æма нур сæ амонд байеу кодтонцæ.

Сæ фиццаг сувæллон кизгæ ке разиндтæй, уобæл уæлдай хъæбæр бацийнæ кодта бийнонти хестæр Зæйрæт. Е, дан, ку рагъомбæл уа, уæд уодзæнæй

мæ царди деденæг. Дæтгæ дæр ин деденæги ном ракодтонцæ – Розæ (гъулæггагæн, абони æгас нæбал æй, ци дуйней æй, уоми ин нæ Исфæлдесæг дзени рохс бунат исаккаг кæнæд). Дуккаг син биццеу ку фæцæйдæ, уомæ хъæбæр æнгъæлмæ кастæнцæ бийнонтæ сæ еугур дæр. Фал бабæй сæ багъудæй кизги ном агорун. Исхудтонцæ 'й Валя.

– Ка 'й зонуй, е хуарз æй, – зæрдитæ син æвардта Зæйрæт. – сувæллон Хуцауи лæвар æй, æма кизгæ уа, биццеу, фаутæ æвæрæн ибæл нæйиес...

Æртиккаг æма цуппæрæймаг дæр бабæй кизгуттæ ку райгурдæнцæ – Лианæ æма Фатимæ, – уæд Сулейман æ къохтæ бустæги æруагъта.

Хуцауи цæстæ мин биццеу балæвар кæнун цæмæ гæсгæ нæ уарзуй, зæгъгæ, гъенцъун кодта æхекедæгæ. Цæмæй зудта, æма, кизгуттæ куд гъомбæлгæнгæ цæуонцæ, уотæ сæ фулдæрæй-фулдæр ке уарздзæнæнцæ еунæг бийнонтæ нæ, фал хæстæгтæ æма синхæгтæ дæр. Кизгуттæ адтæнцæ сæ еу иннемæй рæсугъддæр æма хуæрзонддæр, раст цико-рай фæрдгити хузæн.

ТЕГАТИ Сулейман (ка лæууи, уонæй галæуæрдигæй цуппæрæймаг) «Рæстдзинад»-и редакций е 'мкосгити хæццæ.

Цæгат Иристони Тæбæхсаути Балой номбæл паддзахадон академион театри æма Евгений Вахтангови номбæл Академион уруссаг театри сценитæбæл Мæскуй Евгений Вахтангови номбæл театр (3-8 майи) æвдесун райдайдзæнæй æ спектаклтæ. Уонæмæ бакæсунмæ билеттæ уæйæгонд цæунцæ. Испайда кæнун æнгъездзæнæй «Пушкинская карта»-й дæр.

ПАЙДАЙАГ ЗАЙÆГОЙ – ДАБОНÆ

Цæгат Иристони æрдзæ гъæздуг æй аллихузон хуæрунмæ ка бæззуй, уæхæн зайæгойтæй. Дабонæ ба нæмæ уæлдай ахиддæр æй. Кæми нæ фæуундзæнæ аци содзæгæ æма тæфгæнагæ зайæгой, уæхæн бунæттæ берæ нæйæс нæ республики. Арæхъи рæгъти хонсарвæрстæй уæлдай берæгæйттæй зайуй Тарскийи, Сунжи, Майрæмадаги, Хæтæлдони, Суадаги æма æндæр гъæути къилдунти, уæлдайдæр ба Субийи гъæди Хъабагъуати æма Бадзийи кæмтти.

Адæймаг зуймон рæстæги æрлæмæгъ уй, организми гъæугæ витаминтæ ке нæбæл фæффагæ кæнуй, уой туххæй. Уомæ гæсгæ 'й фæттухгиндæр кæнунæн тæккæ хуæздæр мадзал æй дабонæ хуæрун.

Дабонæ кенæ арси гъæдзидзæ, кенæ гъæддаг бодæн æй берæанзон зайæгой. Æмбурд æй фæккæнунцæ мартъий, апрели, майи. Деденæг ба фæккалуй июни. Берæгæйттæй зайуй Центрон Европи: Австрий, Бельгий, Чехий, Словакий, Германий, Венгрий, Польший, Швейцарий; Цæгат Европи: Даний, Финляндий, Ирландий, Норвегий, Швеций, Великобританий; Хонсар Европи: Румыний, Болгарий, Югославий, Греций, Италий, Франций, Испаний, Украини, Белоруссий; Кавкази: Сомехи, Азербайджани, Гурдзий æма Турки дæр.

Гъæддаг дабонæ зайуй сауæнгæ тундри уæнгæ дæр. Ахиддæр æй фæуунæн ес цæугæдæнттæмæ хæстæг дæлвæзти. Æ сифтæ уæлдай хуæрзæдæдæр æнцæ уæлдæфи температурæ 12-17 градуси ку фæууы, уæд. Уомæй уæлæмæ сæ хуæргъæдæдзийнадæ лæгъздæр кæнун райдайуй, уæлдайдæр сор рæстæг. Дабонæ

ни сифтæ маргæйдзæг зайæгой ландыши сифти хуæн ке 'нцæ, уой туххæй сæ кæрдæдзæмæй æртасун зонун гъæуй.

Нуртæккæ æй дабонæ цæттæ кæнун тæккæ афонæ. Берети фæффаендуй уалдзæги фиццаг халæй тагъд-тагъдæй фегъæстæ ун æма уомæн гæнæн дæр ес. Ахургæндтæ куд рартастонцæ, уотемæй дабонæ гъæздуг æй пайдайаг бауæргъæдтæй. Айдагъ аскорбини тауæгадæ си ес, апельсин кенæ лимонæй 10-15 хатти фулдæр. Витамин С – берæ. Уомæй уæлдай, дабони сифти æма зæнги ес эфири сойна, органикон бауæргъæдтæ æма фитонцидтæ дæр. Етæ еугурæйдæр æвдадзи хуасæ 'нцæ адæймаги организмæн.

Дохтиртæ дабонæ амонунцæ куд адæймаги организм кæдзосгæнæн фæрæзнæ. Пайда си кæнунцæ аллихузон микробти, еуæй-еу нести нимæ. Мафта адæмон медицини дæр æ ахедундзийнадæ минкий нæй. Дабонæ фæххуæрунцæ, адæймаги уазал ку бацæуй, хуфгæ ку фæккæнуй, уæд. Æ зæнгитæ ци дони исфицонцæ, е ба æвдадзи хуасæ æй гъæдгитæ дзæбæх кæнунæн. Хумæтæги нæмæ нæ байзадæй уæхæн загъд, дабонæ авд нести нимæ лæууы, зæгъгæ. Куд рагон хуасийнæ зайæгой, уотæ зундгонд адтæй сауæнгæ гермайнæгтæн, кельтæгтæн æма ромæгтæн дæр. Археологион æртасæнтæ æнхæст кæнгæй, разхуæнхон Альпиди дабони фæдтæ исирдтонцæ адæймаги недзаманти цæрæнбунæтти. Е дзорæг æй, дабонæй 5000 анзей размæ дæр пайдагонд ке цудæй, уобæл.

Дабони фитонцидтæ берæ кæми ес, уой туххæй хуарз æнхус кæнуй губуни листæг кæлмитæ фесафунæн, бæззуй микробти нимæ архайдæн. Амонунцæ 'й

цинга дзæбæх кæнунæн, агъаз кæнуй тогæфсесадаен.

Еузагъдæй, адæмон медицини си пайдагонд цæуй мин анзей дæргъци, уæдта ма гъæнгти аллихузон цæфсгæ нестæй дзæбæх кæнунæн дæр. Рагон Рим æма астæуккаг æности дабонæ хуарз фæрæзнæ адтæй ахсæн æма тог кæдзос кæнунæн. Берæ æности размæ ци медицинон фæллæнттæ финст æрцудæнцæ, уонæми ба финст цæуй, зæгъгæ, дабонæ пайдайаг фæрæзнæ 'й, халерæ, æндæр цæфсгæ нести рæстæг. Дабони донæй дзæбæх кæнунцæ тæфсагæ, хуфæг, хъурти нестæ, индис æма æндæртæ. Пайда кæнæн си ес, куд ниуазгæй, хуæргæй æма бауæр уомæй исæрдуйи фæрци дæр.

Аци зайæгой æй диетикон продукт дæр. Ку си хуæрай, уæд æвзаг, комикъолтæ фæссодзуй, фал е нести зиан хæссуй. Адæймагмæ хуæрун хъæбæрдæр æрцæуй, организм ба си хъауæргиндæр кæнуй. Хуарз агъаз æй ахсæн æма гъæнгтæ ракæдзос кæнунæн дæр. Дабонæй кæнунцæ салаттæ æма винегреттæ. Мафта, цæхгунæй дæр æ адæ æма хуасæгæнæн менеугутæ не 'сафуй. Бунæттон цæргутæ си ахид пайда кæнунцæ дзосæ кæнунæн. Дабони сифтæ ку нæма фæххæбæр унцæ, уæд хуарз æнцæ нæуæгæлхивд цихти хæццæ къеретæ кæнунæн.

Аци зайæгойæй хуастæ æма си хуæруйнаг кæнунæй уæлдай зонун гъæуй æ цæттæ кæнун дæр. Махмæ 'й хæссун райдайунцæ рагуалдзæги, æ сифтæ ма фæлмæн ку фæуунцæ, уæд. Гъæуама кардæй лухгонд цæуонцæ айдагъдæр сифтæ, сæ бунти хæццæ син кæрдæн нæйæс. Уомæн æма дабонæ цæттæ кæнгæй, фæдæн анзи тиллæгбæл дæр гъуди кæнун гъæуй. Еугур зайæгойтæн ба кæрдæн нæйæс. Гъæуама алли квадратон метри дæр уагъд цæуа 15-20 зайæгойи, цæмæй æ мугга ма фесафæ.

Гъулæггæн, аци амунддзийнæдтæ анзæй-анзмæ неке æнхæст кæнуй. Ке куд фæндуй, уотæ къахуй дабонæ, нæ республики æрдзæгъæуайгæнæг оргæнтæ ба нур цал анзи еу фæткæнæма исарзтонцæ аци пайдайаг зайæгой багъæуай кæнун туххæй. Цæрæнбунæттæй идарддæр ке зайуй, е ма 'й гъæуай кæнуй, æндæр ба айфонмæ фесафайдæ.

Пайдайаг зайæгойæн уæлдай фулдæр зæран хæссунцæ адæм. Рагуалдзæги дабонæ куддæр базмæлуй, уотæ 'й гъæйттæй æмбурд кæнунмæ февналунцæ æма 'й голлæгутæй хæссун байдайунцæ уæйæ кæнунмæ. Фал айдагъ абони пайдабæл гъуди кæнун нæ гъæуй. Гъæугæ мадзæлттæ исарзун гъæуй, цæмæй дессаги хуасæгæнæн зайæгой бунисæфт ма фæууа æма æнæгъгæдæрдæй байзайа нæ байзæдтæгтæн дæр, уонæн дæр пайдахæссæг исуа.

ТОХСИРТИ Къоста

АРФИАГ ЦАУ

ДЗÆУÆГИГЪÆУИ ПЛАНЕТАРИЙИ БÆРÆГБОН

Дзæуæгигъæуи планетарийбæл исæнхæст æй æртинсæй анзи. Ци агъазиу бæстихайи æрбунат кодта, уой исарзтонцæ XIX æноси 70-аг æнзти æма нуртæккæ нимад цæуй культури æма архитектуры циртдзæвæнбæл. Кæддæр си адтæй Шиитаг мæзгит, æма раздæри рæстæгуй адæмæн уотемæй зундгонд æма цитгин адтæй. Фал советон доги, дини нимæ тох ку иситинг æй æма дин гъуддæгтæ æнхæст кæнун туххæй азгъунститæ паддзахадæ есун ку байдæдта вæрдтонцæ нисанеуæгæн, уæд си арæзт æрцудæй планетарий. Фæстæдæр, 1992 анзи цæмæдæр гæсгæ æхгæд æрцудæй æма уотемæй берæ рæстæгуйи фæллæудтæй.

Уæдмæ космосон тæхæн аппарати конструктор Къомайи Руслан архайун байдæдта, цæмæй бабæй си косун байдаи планетарий. Уой фæндæбæл исарази уогæй, 2017 анзи Цæгат Иристони раздæри Сæргълаууæг Битарти Вячеслав рахаста унаффæ агъазиу объект еци нисанеуæгæй райаразуни туххæй. Æма си нуртæккæ косуй, 460 сувæллони кæми ахур кæнунцæ, уæдта планетари æма космонавтики скъола кумæ хаунцæ, уæхæн космосон центр. 2020 анзæй фæстæмæ хæссуй зундгонд космосон конструктор Къомай-фурти ном.

ЦÆУГÆ КУЛЬТУРОН ЦЕНТРТÆ – ФÆЗИНДТÆЙ РАЙОНТÆН

Цæгат Иристони Сæргълаууæги æма Хецауади пресс-службæ куд фегъосун кодта, уотемæй Ирæфи æма Мæздæги районтæн вæрдтонцæ берæкъабазгин культурон центртæ – автобуси бундорбæл арæзт ка 'й, уæхæн фæйнæ автоклуби. Етæ æлхæд æрцудæнцæ национ проект «Культурæ»-мæ гæсгæ.

Еци автоклубти фæрци фæззиндтæй Мæздæги æма Ирæфи районти цæрæг адæмæн аллихузон дзиллон мадзæлттæ аразуни фадуат. Ке зæгъун æй гъæуй, гъуддаг уобæл ма рахæцæн уа – культури министрæдæ æма районтти разамунд нæуæг комплекстæй гъæуама парахаттæй пайда кæнунцæ.

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» – АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

Æ РАФИНСУНИ АРГЪ 2023
АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН ÆЙ
344 СОМИ 52 КЪАПЕККИ.
(ТУГЪДИ ÆМА ФЭЛЛОНИ
ВЕТЕРАНТÆН БА –
305 СОМИ 64 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ»
РАФИНСУН
ÆНГЪЕЗУЙ
«УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ»
ЕУГУР
ХАЙÆДТИ ДÆР

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исарзæг æма уадзæг:
РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон комму-
никации гъуддæгуйи фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъ-
æу, Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани,
г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл
проспект, 11, 6-аг уæлæдзуг.
Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет регистрационд æй бастдзийнади, хабархæссæг
технологитæ æма дзиллон коммуникации сфери Федер-
ралон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ
№ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрели. Газет мухургонд
æрцудæй АБЕ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и.
357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуй къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 950. Заказ № 558.
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 17.03.2023.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 17.03.2023.

Нæ газетæй ист æрмагæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редак-
ций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæгонд уа, нæ газетæй ист
ке æй, е.
Финстæгтæ, къоффинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн,
уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.
Газети ци æрмагæгтæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ
хæссунцæ сæ автортæ.